

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím: *Blaháné meghalt*

Forrás:

Magyarország

Bp
(Hely)

1926. 1. 19.
(Idő)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Blahne Lujza

Idő

"1926"

Személy

Blaháné meghalt

— A Magyarország tudósítójától. —

Tul a trianoni határokon és tul országo-
kon és tengereken, ahol csak magyar él, a
magyarságnak fájdalmas, nagy gyásza van.
Blaháné meghalt. Kis Csankamagyarország-
nak százszoros gyásza van, mert ő még a
régí országnak énekelt, a nemzeti érzés
legerősebb terjesztője, a magyar szó leg-
hivatottab, legzengőbb nemtője volt. Ha-
lála hírére a szeretet, a hála, az emlékek
forrósága tör át mégis a magyar szivek
mély, fekete gyászán és amikor mint egye-
dült, páratlant siratjuk el, büszkén gondolunk arra, hogy a miénk volt, művészete,
éneke, a szive a miénk! Ezt sohasem lehet többet elfelejteni.

Mint a mesebeli tündér, indult el utjára,
a közönség mindjárt megszerette és dédel-
gette. Mert dalában a magyarság szent, tü-
zes lelke szállt alá, a magyar erőnek olyan
csodás, telt kivirágzása, amely tavaszba bor-
ított minden talpalatnyi földet, amerre
járt. A magyar szó gazdagságát, szépségét
ő virágoztatta ki legteljesebb teljében.

Nemzedékeket hódított meg a magyarság-
nak és nemzedékek éltek az ő művészi kul-
tuszában. Német főváros és magyar vidék
az ő dalában forrott össze, gyorsabb, na-
gyobb, hódítóbb hatása volt, mint száz meg
száz könyvnek és száz meg száz iskolának.
Az ő varázslatos szava, jóságos szive, tiszta
szeme rabul ejtett mindenkit, mert szép
magyar nótáit lelke legmélyéből énekelte
nekünk. Ugy hívták: a nemzet esalogánya,
de több, sokkal több volt annál, magyar

asszony volt, izig-vérig az, örömünk, bánatunk, vigságunk, szomorúságunk áldott ajku megszólaltatója, felszítója és vigasztalója.

Élete a tüneményes diadalok utja, halála a magyarság gyásza.

Mert a magyar lelket tudta a legegyszerűbben, legszebben, a maga teljes varázslatában megmutatni. Mint a mesebeli tündér, indult el a kis Köleszi Lujza a győri színpadról tipegő lépéssel és kápráztató gazdagsággal hintette teli élete utját. A tündérlak mesealakja, Finom Rózszi, a Sárga csikó Erzsikéje, Török biróné, a Tolonc Liskája és az a sok dal, gyönyörű nóta, amelynek emléke megszámlálhatatlan alakítása nyomában száll, a Kornevillei harangok, Üdvöske, Suhanc pajkos játéka és ezer, meg ezer ünneplő színházi este... Mindez a szeretet, a hódolás, lelkesedés,

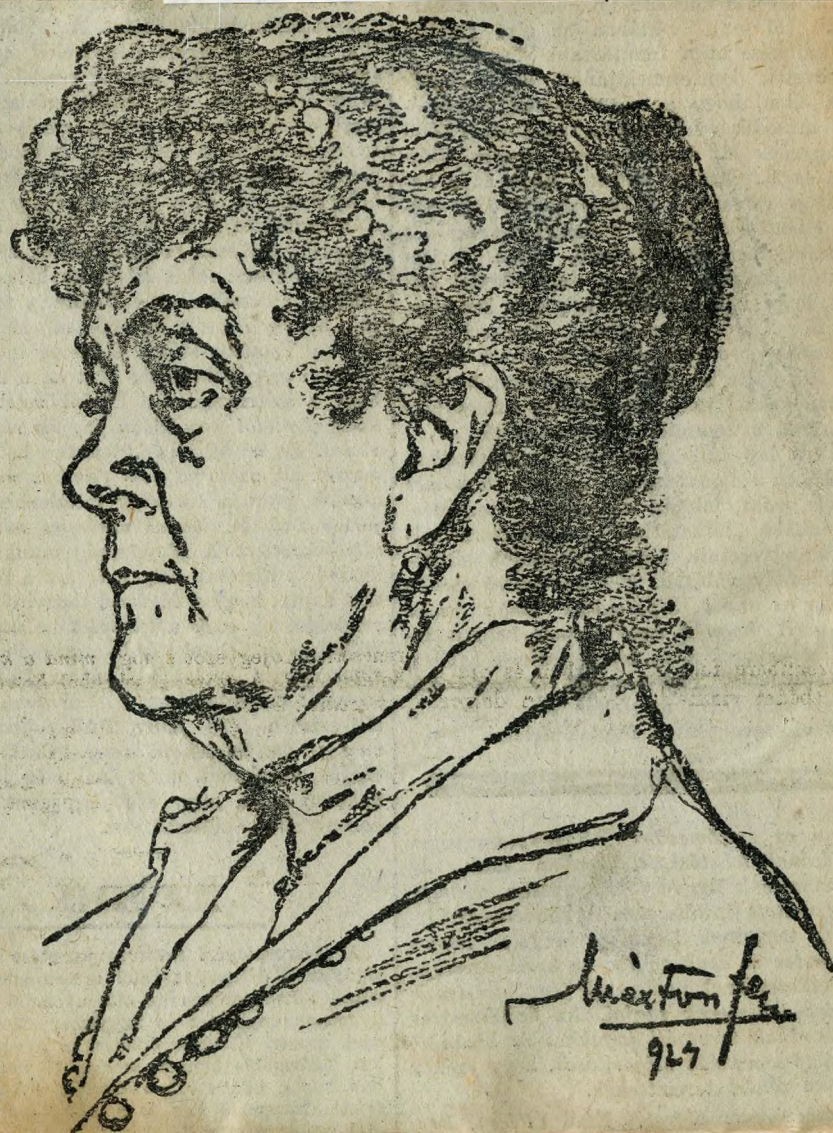
öröm diadalutja volt. Mi volt a titka ezeknek a diadaloknak?

Az, hogy magyar lélek szólalt meg magyar asszony csengő hangján, gyönyörű beszédében, pajkos járásában és a szive-lelke egyszerűségében. Jött, mint a tündér kö-zénk, ragyogott, örömet osztogatott, minden kincsét nekünk adta. Blaha Lujza lett.

És most csendesen távozott, felzokogó fájdalommal nézünk utána.

Betegsége és halála

Blaha Lujza 1925 októberében dőlt ágyának. Eleinte azt hitték, hogy csak muló s a korrall járó rosszulétről van szó. Később mind aggasztóbb hírek jöttek a nagyasszony állapota felől, végül megállapították orvosai, hogy kétoldali tüdőgyulladást kapott. Orvosai mindent elkövettek, hogy fájdalmát enyhít-

sék és az élet számára megmentésük. Amikor a tudomány már tehetetlenül állt a betegséggel szemben, akkor érkezett meg a segítség a természet kiszámíthatatlan erejében. Blaha Lujza hajdani erős szerevezete még egyszer és utoljára visszaverte a halálos rohamot. Fel-

épült, de nem teljesen. Továbbra is gyengélkedett, míg most három héttel ezelőtt ismét ágyának dőlt és mult hét elején állapota válságosra fordult. Az orvosok végképp lemondtak megmentéséről. Az egész ország remegve, bizakodva tekintett feléje. Magyar városokból és kiesi falukból küldöttségek jöttek betegágyához, hogy imádkozzanak az életéért. A nagyszonyt az elmúlt hétfőn szélhűdés érte, azontul egy hétig mozdulatlanul fekiődött ágyában. Orvosai tudták, hogy nincs segítség. Nem beszélt, szeme mindig lehunyva, csak a szive dobogott. Az ő jóságos asszonyi szive túlélté őt. Pénteken hirtelen magához tért, felismerte a körülötte állókat, fáradt pillantással simogatta végig kis dédunokáját, aztán megint elaludt. Estefelé, amikor fia megállt a fejénél, néhány pillanatra megint felvetette szemét és alig hallhatóan elszuttogta:

— Vártam reád, angyalom!

Mosolygott, behunyta szemét és többé ki se nyitotta már. Péntek estétől ma hétfő délig csak a szive dobogott. Egyre fáradtabban és csendesebben. Vasárnap este 40 fokos láza volt, nagyon nehezen lélegzett, a láb ma reggel se hagyott alább és délelőtt 11 óra 10 percek *Biró Gyula* dr. kezelőorvosa szomorúan mondta:

— Meghalt.

Utolsó szava ez volt: angyalom. Amilyen jóságos, tiszta volt az élete, jóságosan bucsuzott el, mintha csak aludni térne. Halottas-

ágyán, a lobogó gertyák tompa fényében megbékélt, mosolygós arccal fekszik a nagy halott, akit az örök álom csendesen ringatott át az örök pihenésbe.

Szerdán temeti a nemzet

Délben *Hevesi Sándor*, a Nemzeti Színház igazgatója megjelent *Sipőcz Jenő* polgármesternél és bejelentette, hogy *Blaha Lujza* meghalt. Hangsúlyozta az igazgató, hogy *Blaha Lujzát* a nemzet halottjának tekintik és kérte a fővárost, hogy diszszirhelyet adományozzon az elhunytaknak. Az illetékes ügyosztályon *Édes Endre* tanácsnokhoz került az ügy, aki megállapította, hogy *Blaha Lujza* részére már 1912-ben kijelöltek egy sirhelyet, amely az árkados sirboltok közelében van. *Jókai Mór* sirjától balra fekszik ez a sirhely, szemben *Ády Endre* sirjával. Ide fogják temetni *Blaha Lujza* hiült tetemét.

A temetés szerdán délután három óraker lesz a Nemzeti Színház előcsarnokából. A temetésen *Sipőcz Jenő* polgármester képviseli a fővárost és a Népszínházi bizottmányt, míg a Népszínházi Nyugdíjintézetet *Ilovszky János* bizottsági tag. A Nemzeti Színház előcsarnokában, ahol *Blaha Lujzát* felravatalozták, mindössze kétszáz ember számára van hely, éppen ezért csak a Nemzeti Színház igazgatósága által kiállított meghívókra bocsátják be a közönséget. Az előcsarnokban a fő-

város nevében a kultuszminiszter után *Sipőcz* polgármester fog beszélni, *Ilovszky János* pedig a sirnál.

Blaha Lujza művészete

Blaha Lujza családi nevén *Reindl*, szinpadai leánynevén *Kölesi Lujza*, *Rimaszombatban* született 1850 szeptember 5-én. Atyja huszártiszt, a szabadságharc alatt honvéd volt, később *Várai* álnév alatt színész. Leánya már 14 éves korában énekelgetett a szinpadon, később *Szabadkára* került, ahol egy katonaezred állomásozott és ennek karmestere, *Blaha Sándor*, képezte ki a fiatal *Kölesi Lujza* hangját, akit később feleségül is vett. Most már: *Blaha Lujza* — hamar és tökéletesen tanult, egy-

évre már a debreceni színházban operákat énekelt és a közönség kedvencévé lett. A társulat *Nagyváradon* is játszott és a két város közönsége egymással vetekedve ünnepelte *Blaháné* egyre tökéletesedő művészetét. Hat évig vezetőszeretpet vitt a két város művészi és társadalmi életében. Neve, dicsősége a fővárosba is eljutott és amikor a népszinművekben aratott diadalai egyre nőttek, őt hívták meg a pesti Nemzeti Színházhoz a nagy *Hegedüsné* utódjául.

Művészete itt virágzott ki aztán teljes pompájában. Éneke, játéka egyre tökéletesedik és a magyar színjátszás csodás remekévé lesz. Amikor 1875-ben fölépítették

a Népszínházat, *Tamási*val együtt ő lesz az új színház legnagyobb erőssége. Akár népszinműben, akár operettben a közönség rajongó szeretete fogadja és kíséri diadalról-diadalra. Népszerűsége páratlan az egész országban. Ünnepe, ha föllép. A vidéken bandériumok, diszküldöttségek fogadták és diadalmenetben kísérik a városokba. A magyar népszinművet szinte egymaga teremti meg és a *Tündérlak* népmeszeszerű szerelmes lányától a *Falu rossza* *Finun Rózi*jáig, a *Piros bugyelláris* menyecskejéig a magyar lélek minden báját, beszédének minden zengő szépségét, dalainak ezerféle gyönyörűségét ellenállhatatlan varázslattal tudja megoldani. De operettalakításai épp oly tökéletesek, kedvesek és szépek, akár mint *Serpolette*, *Ninische*, *Üdvöske*, vagy az *Eleven ördög*, *Suhanc*, lép a közönség elé. Második férje *Zsoldos Sándor* volt, 1881-ben pedig *Splényi Ödön* báróhoz ment férjhez, aki 1910-ben halt meg.

Blaháné 1901-ben, páratlan érdemei elismeréséül, a Nemzeti Színház örökös tagjává nevezték ki, megkapta a koronás arany érdemkeresztet is, amikor pedig 1908-ban szinpadai pályájának ötvenéves fordulóját ünneplik, az egész ország több estén át a legnagyobb szeretettel és rajongással vette körül.

1910 óta visszavonult a szinpadtól, három év előtt a színészek nyugdíjintézete javára rendezett diszleóadáson láttuk utoljára a szinpadon hófchéren, drágán-kedvesen és felejthetetlenül.

Pintér Imre kiváló művésznök, akit *Blaháné* hozott a Népszínházhoz és aki ott az ő legnagyobb szerető férjpartnere volt, most ezekkel a forró szavakkal emlékezik vissza a nagyszonyra:

— Neki nem volt ellensége. Mindenki szerette, senkisé nem haragudott rá. Szerénységénél talán csak a tudása volt nagyobb. Reggel, még jóformán ki sem söpörték a Népszínház hatalmas szinpadát, már ott ült a rivalda és az első kulissza mellé helyezett nádszéken. Ő volt az első s várta az ügyelő esengetyüjelzését a próba megkezdésére. Szeretettel, mosolyogva fogadta pályatársainak üdvözlését, kézcsókját, szó nélkül engedelmeskedett a rendező utasításainak és soha, egyetlen-egyszer sem élt kiváltságos jogaival, hogy a próbát előbb hagyta volna el, mint a legszerényebb javadalmazású kórista.

— Mikor 1883 május havában a Népszínház egy hónapra vendége volt a bécsi „An der Wien“ színháznak, a bemutatkozó *Piros bugyelláris* előadásán mint Török Zsófi bíróné válóságos tomboló üdvrivalgással ünnepelték a jó bécsiek. Percekig zugott a taps, mikor kiperdült a szinpadra, állva tapsolták végig az egész jelenetet, kendőlobogattással üdvözölték a magyar szinpad legnagyobb dícsőségét és a koszoruk egész garmadájával, kifogott kocsin, fáklafény mellett kísérték szállására, a „Hotel zum Goldenes Lamm“-ra. Az egész császárváros lángban égett és ez a mámor még inkább hatványozódott, mikor a *Koldusdiák* operetben mint Simon diák bizonyította be, hogy nemcsak a népies, paraszt szerepeknek a legnagyobb alkotója, de az operettekben is toronymagasságban áll bécsi kollégái fölött. Ezután a szerepe után kapta a legfényesebb ajánlatokat egy nagy külföldi turnéra, sőt Amerikába is nem egy élelmes impresszárió csalogatta dollárokkal, de ő mindvégig megmaradt nekünk, megmaradt magyarnak s egész életén át anyagi gondokkal, sok-sok csalódással és halálansággal, nemtörődomséggel elérkezett most utolsóelőtti pihenőjéig, a Népszínház

gyászba öltözött csarnokáig, amelyet az ő ragyogó, sugárzó tehetsége, nagysága emelt a magyar népies művészet templomává.

Aki nem látta őt a Falu rosszsa kackiás Finom Rózsijában, a Piros bugyelláris tüzről pattant Török Zsófiájában, a Sárga csikó gyönyörűsége, poétikus Bakaj Erzsikéjében, a Tót leány kenderhaju Hankájában, a Nániban, Az ingyenélők, Veres sapka esitri, falusi, naiv kislányaiban, a Gyimesi vadvirág Magdolnájában, a Szökött katona Julesájában, a Tündérlak Magyarhonban Marcsájában, a Tolone és a Szókimondó aszonszág két különböző, ragyogó alakításaiban, bizony annak halvány sejtése sem lehet arról, hogy ki volt ez a csodás asszonyi tünemény. Az érzések hányféle hurján tudott játszani Istenadta. Istenáldotta rendkívüli tehetségével, bübjával. Toll le nem írhatja, szó ki nem fejezheti azt a hatást, amelyet ez a szinpadi csoda az operettek sikamlós talaján is el tudott érní. Ugyancsak Bécsben, a *Cornevillei harangok* Szerpolettjében, mikor a második felvonásban elénekli:

*A' vis én, grófkisasszony ...
A címerem kihasztom ...*

dalt, olyan elementáris erővel tört ki a nyiltszini taps, hogy a különben közmondásos flegmájú Erkel Elek karnagy alig tudta a zenekart összetartani, olyan felfordulást csinált ez a váratlan ováció orkánja. Hát Boccaccio, Fatinica, Kis herceg, Fávartné, Franciák Milánóban, Kamargó, Koziki, Eleven ördög, Királyfogás, Suhanc stb. stb. gyöngyszemei a francia és magyar muzsikának?...

— Vége... Mindennek vége! Az ő lelke is megtért Szigligeti, Szigethy, Tóth Ede, Csepreghy, Almássy Tihamér mellé, akik a naiv, falusi élet apró történetkeit, szokásait, furcsaságait papírra vetve, színjátások

által ábrázolva megismertették, megkedveltették a javarészben németajku fővárossal. Az ő dalos ajka, csicsergő nótázása szorította ki mind-mindjobban a „Blaué Katz“ és társai trágár német kpleit, iskola volt ő, mely dallal tanit, győztes hadvezér, ki fegyver helyett vig nótázással verte ki lassanlassan a német szót, az idegen, selejtes brettli-irodalmat... Lassan együtt lesz a régi Népszínház. Istenem, Uram, milyen együttes! Milyen lelkes gárda, milyen megörögött, példás kötelességtudás, szinpadtisztelet, rendező iránt föltétlen tekintély. Nincs star-rendszer, egyéni érvényesülési vágy, szemtelen előretolakodása a protekció-soknak, a kitarítottaknak. Nincs máról-holnapra mondva csinált nagyság, nincs egyik oldalon fejedelmi javadalmazás, még szinhabukás árán is, másik részen a robotosok, nincstelenek mindennapi kenyérért való jajkiáltása. Nincs. De van fegyelem, izlés és van elsősorban művészi szerénység. Együtt: Tihanyi, Tamássy, Vidor, Horváth V., Szabó A., Hegyi Aranka, Pártényiné, Tóth Ilonka; Erkel, Konti karnagyok; Lukácsy Sándor, a rendező, élükön Eyva Lajos, az igazgató, már hónapok óta lesik, várják a Nagyszonyt, a szárnyszeggett dalos pacsirtát odafenn a magasban. Most lelke fölrpült, megérkezett fáradtan, szerényen.

— Blaháné elment!... Árva szívünk nehezebben dobog a fájdalom súlyától, könnyes szemünk felnéz a magasba és a csillagok közt az Ur számolyánál keressük a legszebbet, a legragyogóbbat, aki mosolyogva biztat nagy kétségbeesésünkben, mintha mondaná: ne sirjatok, ne sirassatok! Mig egy magyar él megtépett hazánkban, mig magyar virág nyilik, magyar nóta zeng, addig én nem haltam meg, köztetek vagyok!